

UCHWAŁA

Dnia 16 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

Protokolant sekretarz sądowy Lena Stasiak

po rozpoznaniu z udziałem D. P. - prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w K., na posiedzeniu jawnym 16 września 2025 r. w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, wniosku prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w K. z 13 maja 2024 r., sygn. akt [...], o podjęcie uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej X. Y. - sędziego Departamentu Sądów Wojskowych Ministerstwa Sprawiedliwości w W. w stanie spoczynku za to, że:

1) w dniu 14 października 1982 roku, w G. jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, pełniąc funkcję sędziego Sądu Marynarki Wojennej w G., działając wspólnie i w porozumieniu z X.3 Y.3 i X.2 Y.2 pełniącymi funkcję sędziów Sądu Marynarki Wojennej w G. dopuścił się zbrodni komunistycznej stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości popełnioną z motywów politycznych, a polegającą na stosowaniu represji i naruszaniu praw człowieka w ten sposób, że przekraczając swoje uprawnienia, bezprawnie pozbawił wolności J. I. na okres powyżej 7 dni w okresie od 14 października 1982 roku do 11 listopada 1982 roku poprzez nieuwzględnienie przez Sąd Marynarki Wojennej w G. postanowieniem z dnia 14 października 1982 roku zażalenia na tymczasowe aresztowanie zastosowane wobec J. I. stojącego pod zarzutem przestępstwa z art. 48 ust 2 i 4 dekretu z 12.12.1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. nr 29 poz. 154) polegającego na tym, że w dniu 6 września 1982 r. sporządził ulotki zawierające fałszywe wiadomości, mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, czym dopuścił się przestępstwa z art. 48 ust. 2 i 4 dekretu z 12.12.1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. nr 29 poz. 154) w sytuacji, gdy czyn J. I. nie wypełniał znamion przypisanego mu

przestępstwa z uwagi na prawdziwość zamieszczonych w ulotkach treści, jak również brak u niego zamiaru wywołania niepokoju publicznego lub rozruchów oraz pod zarzutem wyrabiania i posiadania radiowego aparatu nadawczego, czym dopuścił się przestępstwa z art. 287 k.k. z 1969 r., pomimo braku materiału dowodowego wskazującego, iż przedmiot zatrzymany u J. I. spełniał cechy radiowego aparatu nadawczego, przez co działał na szkodę interesu jednostki i interesu publicznego, co stanowiło poważne prześladowanie J. I. z powodu jego przynależności do określonej grupy politycznej, która sprzeciwiła się bezprawnemu wprowadzeniu stanu wojennego oraz pozbawieniu podstawowych praw i wolności obywatelskich;

t.j. o przestępstwo z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. przy zast. art. 4 § 1 kk z 1997 r. oraz art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2023.102 t.j.);

2) w dniu 29 października 1982 roku, w G. jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, pełniąc funkcję sędziego Sądu Marynarki Wojennej w G., działając wspólnie i w porozumieniu z X.1 Y.1 i X.2 Y.2 pełniącymi funkcję sędziów Sądu Marynarki Wojennej w G. dopuścił się zbrodni komunistycznej stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości popełnioną z motywów politycznych, a polegającą na stosowaniu represji i naruszaniu praw człowieka w ten sposób, że przekraczając swoje uprawnienia, bezprawnie pozbawił wolności Z. L. na okres powyżej 14 dni w okresie od 8 października 1982 roku do dnia 8 marca 1983 roku, poprzez wydanie przez Sąd Marynarki Wojennej w G. wyroku o sygn. [...] z dnia 29 października 1982 roku za popełnienie w dniu 13 grudnia 1981 r. przestępstwa z art. 48 ust. 2, 3 i 4 dekretu z 12.12.1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. nr 29 poz. 154) w zbiegu z art. 46 ust. 2 w/w dekretu w sytuacji, gdy czyn Z. L. nie stanowił działalności związkowej, zaś z uwagi na prawdziwość zamieszczonych w odręcznie zapisanych ulotkach treści, które nie mieściły się w granicach pojęciowych „wiadomości”, jak również brak u niego zamiaru wywołania niepokoju publicznego lub rozruchów, przez co nie wyczerpywał jego znamion, i tym samym działał on na szkodę interesu jednostki i interesu publicznego, co stanowiło poważne prześladowanie Z. L. z powodu jego przynależności do określonej grupy politycznej,

która sprzeciwiła się bezprawnemu wprowadzeniu stanu wojennego oraz pozbawieniu podstawowych praw i wolności obywatelskich;

t.j. o przestępstwo z art. 165 § 2 kk z 1969 r. przy zast. art. 4 § 1 k.k. z 1997 r. oraz art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2023.102 t.j.),

uchwalił:

1. odmówić zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej X. Y. – sędziego Departamentu Sądów Wojskowych Ministerstwa Sprawiedliwości w W. w stanie spoczynku, za czyny wskazane we wniosku prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w K. z 13 maja 2024 r., sygn. akt [...];
2. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu D. P. (dalej: prokurator IPN), skierował do Sądu Najwyższego – Izby Odpowiedzialności Zawodowej wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Departamentu Sądów Wojskowych Ministerstwa Sprawiedliwości w W. w stanie spoczynku X. Y., wobec dostatecznie uzasadnionego podejrzenia dopuszczenia się przez tego sędziego czynów zabronionych polegających na tym, że:

- 1) w dniu 14 października 1982 roku, w G. jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, pełniąc funkcję sędziego Sądu Marynarki Wojennej w G., działając wspólnie i w porozumieniu z X.3 Y.3 i X.2 Y.2 pełniącymi funkcję sędziów Sądu Marynarki Wojennej w G. dopuścił się zbrodni komunistycznej stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości popełnioną z motywów politycznych, a polegającą na stosowaniu represji i naruszaniu praw człowieka w ten sposób, że przekraczając swoje uprawnienia, bezprawnie pozbawił wolności J. I.

na okres powyżej 7 dni, w okresie od 14 października 1982 roku do 11 listopada 1982 roku, poprzez nieuwzględnienie przez Sąd Marynarki Wojennej w G. postanowieniem z dnia 14 października 1982 roku zażalenia na tymczasowe aresztowanie zastosowane wobec J. I. stojącego pod zarzutem przestępstwa z art. 48 ust 2 i 4 dekretu z 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. nr 29 poz. 154) polegającego na tym, że w dniu 6 września 1982 r. sporządził ulotki zawierające fałszywe wiadomości, mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, czym dopuścił się przestępstwa z art. 48 ust. 2 i 4 dekretu z 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. nr 29 poz. 154) w sytuacji, gdy czyn J. I. nie wypełniał znamion przypisanego mu przestępstwa z uwagi na prawdziwość zamieszczonych w ulotkach treści, jak również brak u niego zamiaru wywołania niepokoju publicznego lub rozruchów oraz pod zarzutem wyrabiania i posiadania radiowego aparatu nadawczego, czym dopuścił się przestępstwa z art. 287 k.k. z 1969 r., pomimo braku materiału dowodowego wskazującego, iż przedmiot zatrzymany u J. I. spełniał cechy radiowego aparatu nadawczego, przez co działał na szkodę interesu jednostki i interesu publicznego, co stanowiło poważne prześladowanie J. I. z powodu jego przynależności do określonej grupy politycznej, która sprzeciwiła się bezprawnemu wprowadzeniu stanu wojennego oraz pozbawieniu podstawowych praw i wolności obywatelskich, t.j. o przestępstwo z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. przy zast. art. 4 § 1 k.k. z 1997 r. oraz art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2023.102 t.j.);

2) w dniu 29 października 1982 roku, w G. jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, pełniąc funkcję sędziego Sądu Marynarki Wojennej w G., działając wspólnie i w porozumieniu z X.1 Y.1 i X.2 Y.2 pełniącymi funkcję sędziów Sądu Marynarki Wojennej w G. dopuścił się zbrodni komunistycznej stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości popełnioną z motywów politycznych, a polegającą na stosowaniu represji i naruszaniu praw człowieka w ten sposób, że przekraczając swoje uprawnienia, bezprawnie pozbawił wolności Z. L. na okres powyżej 14 dni, w okresie od 8 października 1982 roku do dnia 8 marca 1983 roku, poprzez wydanie przez Sąd Marynarki Wojennej w G. wyroku o sygn. [...] z dnia 29 października 1982 roku za popełnienie w dniu 13 grudnia 1981 r.

przestępstwa z art. 48 ust. 2, 3 i 4 dekretu z 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. nr 29 poz. 154) w zbiegu z art. 46 ust. 2 w/w dekretu w sytuacji, gdy czyn Z. L. nie stanowił działalności związkowej, zaś z uwagi na prawdziwość zamieszczonych w odręcznie zapisanych ulotkach treści, które nie mieściły się w granicach pojęciowych „wiadomości”, jak również brak u niego zamiaru wywołania niepokoju publicznego lub rozruchów, przez co nie wyczerpywał jego znamion, i tym samym działał on na szkodę interesu jednostki i interesu publicznego, co stanowiło poważne prześladowanie Z. L. z powodu jego przynależności do określonej grupy politycznej, która sprzeciwiła się bezprawnemu wprowadzeniu stanu wojennego oraz pozbawieniu podstawowych praw i wolności obywatelskich, t.j. o przestępstwo z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. przy zast. art. 4 § 1 k.k. z 1997 r. oraz art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2023.102 t.j.).

W uzasadnieniu wniosku prokurator IPN wskazał, iż okoliczności działania J. I. i Z. L. nie mogły stanowić podstawy przedstawienia im zarzutu popełnienia przestępstw z art. 46 ust. 1 i art. 48 ust. 2, 3 i 4 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym oraz z art. 270 § 1 i 287 k.k. z 1969 r. Skutkiem bezpodstawnego przypisania wypełnienia znamion przestępstw było wydanie wobec podejrzanych postanowienia o zastosowaniu wobec J. I. środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, a w konsekwencji, wydanie w toku kontroli instancyjnej postanowienia o nieuwzględnieniu zażalenia na zastosowanie tego środka, natomiast wobec Z. L. - wyroku skazującego.

Prokurator IPN nadmienił, że kontratyp opisany przez przepis art. 37 § 4 ust. 1 u.s.w. ma zastosowanie w wypadku błędu, który może dotyczyć trzech możliwych sfer: wykładni i stosowania przepisów, ustalania stanu faktycznego lub oceny dowodów. Czym innym jednak jest błąd, a czym innym — świadome orzekanie wbrew dowodom i zasadom prawa, o którym mowa w opisie czynu. Błąd miałby miejsce wówczas, gdyby sędzia orzekający działał w mylnym przekonaniu, że stosuje prawidłową wykładnię i obowiązujące przepisy, albo gdyby mylnie sądził, że prawidłowo ustalił stan faktyczny i ocenił dowody. Orzekanie wbrew dowodom oraz

stosowanie wykładni rozszerzającej nie mieści się w pojęciu „błędu”, o którym mowa w powołanym przepisie.

Wnioskodawca podkreślił, że zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2023, poz. 102), opisane powyżej czyny będące zbrodniami komunistycznymi, nie ulegają przedawnieniu i w ocenie wnioskodawcy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że sędzia X. Y. przekroczył granice przysługujących mu uprawnień wynikających z ówczesnego prawa, czego skutkiem było bezprawne pozbawienie wolności J. I. i Z. L. oraz, że takie zachowanie może i powinno zostać poddane ocenie prawno-karnej.

W toku posiedzenia, które odbyło się 16 września 2025 r., prokurator IPN podtrzymał wniosek o wydanie uchwały o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej.

Sąd Najwyższy w ramach postępowania delibacyjnego ustalił następujące okoliczności stanu faktycznego.

[...]

W akcie oskarżenia, który został przekazany do Sądu Marynarki Wojennej w G. 8 października 1982 r., Z. L. został oskarżony o to, że w okresie od miesiąca lutego do dnia 8 lipca 1982 r. będąc członkiem NSZZ „Solidarność” w W. w G1., którego to związku działalność została zawieszona w okresie obowiązywania na terytorium PRL stanu wojennego, nie odstąpił od udziału w działalności tego związku, a ponadto sporządzał przy pomocy druku w celu rozpowszechnienia, ulotki zaczynające się od słów „Rodacy”, „Solidarność”, „Robotnicy”, zawierające w swej treści fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny oraz rozpowszechniał na terenie G1. własnoręcznie sporządzone ulotki zawierające wyżej opisane wiadomości zaczynające się od słów „Zbrodnicze ręce komunistycznego terroru”, „Nasze związki będą wolne”, „Nie bijcie robotników”, „Solidarność zwycięży”, „Robotnik bezpartyjny”, w których w fałszywym świetle przedstawił działania władz państwowych w okresie obowiązywania na terytorium PRL stanu wojennego, tj. popełnienie przestępstwa z art. 48 ust. 2, 3 i 4 w zb. z art. 46 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym.

W dniu 29 października 1982 r. odbyła się rozprawa przed Sądem Marynarki Wojennej w G., w sprawie o sygn. akt [...]. Przewodniczącym składu orzekającego był kpt. X.1 Y.1, sędziami: ppor. X. Y. oraz ppor. X.2 Y.2 W charakterze oskarżyciela występował prokurator wojskowy kpt. Z. A. Oskarżony Z. L. występował z obrońcą z urzędu - adw. K. W. Prokurator wnosił o wymierzenie oskarżonemu dwóch lat pozbawienia wolności.

Wyrok w sprawie o sygn. akt [...] ogłoszony został 29 października 1982 r. (k. 126v - 134 akt o sygn. [...]).

Z. L. został uznany winnym tego, że w okresie od lutego do pierwszych dni lipca 1982 r., jako członek NSZZ „Solidarność” przy W. w G1. nie odstąpił od działalności związkowej mimo jej zawieszenia na czas trwania stanu wojennego w Polsce przez to, że sporządził różnego rodzaju ulotki, takie jak „Robotnik bezpartyjny”, „Nie bijcie robotników...”, „Solidarność zwycięży”, które następnie przygotował do rozpowszechniania lub rozpowszechnił w swoim zakładzie pracy lub w publicznych środkach komunikacji miejskiej, czy na terenie G1.; uzyskał z zakładu pracy kilkanaście flag państwowych, malując na części z nich napis „Solidarność”, jak również sporządził odręcznie w formie plakatowej, a więc w celu rozpowszechnienia ulotki sygnowane przez NSZZ „Solidarność” takie jak np. „Rodacy”, „Solidarność”, „Robotnicy” i inne, z których część zawierała fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny, a nadto wyprodukował kilkanaście ulotek zawierających treść poniżającą ustrój PRL, a zaczynających się od słów „zbrodnicze ręce” i „nasze związki będą wolne”, które następnie rozpowszechnił w miejscu pracy, to jest popełnienia przestępstwa określonego w art. 46 ust. 1 w zbiegu z art. 48 ust. 3 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 roku o stanie wojennym i w zbiegu z art. 270 § 1 k.k. i za to skazał Z. L. na karę jednego roku pozbawienia wolności, zaś na podstawie art. 48 § 1 k.k. na karę dodatkową przepadku rzeczy stanowiących dowody rzeczowe w sprawie, a służące do popełnienia lub pochodzących z przestępstwa, albo też których posiadanie i wytwarzanie jest zabronione. W związku z treścią art. 83 § 1 k.k. zaliczył oskarżonemu, na poczet wymierzonej kary pozbawienia wolności, okres tymczasowego aresztowania od 8 lipca 1982 r. oraz obciążył go kosztami postępowania w sprawie. Wyrok uprawomocnił się 6 listopada 1982 r.

Następnie 11 listopada 1982 r. zarządzono wykonanie kary. Z. L. został przyjęty do zakładu karnego 22 listopada 1982 r.

Postanowieniem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w B. z 5 marca 1983 r., sygn. akt [...], Z. L. został warunkowo zwolniony z dniem 8 marca 1983 r. z odbycia reszty kary pozbawienia wolności. Wyznaczono warunkowo zwolnionemu okres próby do 8 marca 1984 r. W okresie próby nałożono na warunkowo zwolnionego obowiązek podjęcia pracy zarobkowej.

W dniu 6 grudnia 1993 r. Naczelny Prokurator Wojskowy złożył rewizję nadzwyczajną od wyroku Sądu Marynarki Wojennej w G. z 29 października 1982 r. sygn. akt [...] i wniósł w niej o uniewinnienie Z. L. (k. 182v-183v akt o sygn. [...]).

Wyrokiem z 14 stycznia 1994 r., sygn. akt KRN 227/93, Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa zmienił zaskarżony wyrok i uniewinnił Z. L. od popełnienia przypisanego mu czynu (k. 186-186v akt o sygn. [...]).

Postanowieniem Podprokuratora Prokuratury Marynarki Wojennej w G. por. X.2 Y.2, wydanym 11 września 1982 r., sygn. akt [...], wobec zatrzymanego 9 września 1982 r., J. I., zastosowano środek zapobiegawczy – tymczasowe aresztowanie z terminem do 9 listopada 1982 r. (k. 782v-783 akt o sygn. [...]).

Postanowieniem z 22 września 1982 r. podprokurator Prokuratury Marynarki Wojennej w G. por. X.2 Y.2 uchylił tryb postępowania doraźnego w śledztwie przeciwko J. I. i innym z powodu niedopuszczalności takiego trybu w stosunku do J. I. ze względu na jego ograniczoną w stopniu znacznym poczytalność w chwili dokonywania przestępstwa (k. 800-800v akt o sygn. [...]).

Postanowieniem wydanym tego samego dnia - 22 września 1982 r., podprokurator Prokuratury Marynarki Wojennej w G. por. X.2 Y.2 zastosował wobec J. I. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania. Postanowienie to zaskarżył zażaleniem z 26 września 1982 r. J. I.

W wyniku rozpoznania tego zażalenia Sąd Marynarki Wojennej w G. w składzie: Przewodniczący – X.3 Y.3, sędziowie: ppor. X. Y. oraz ppor. X.2 Y.2, wydał 14 października 1982 r. postanowienie w sprawie o sygn. akt [...], którym zażalenia J. I. z 26 września 1982 r. w przedmiocie uchylenia wobec niego środka zapobiegawczego – tymczasowego aresztowania, zastosowanego postanowieniem

Prokuratury Marynarki Wojennej w G. z 22 września 1982 r., nie uwzględnił i tymczasowe aresztowanie utrzymał w mocy (k. 813-813v akt o sygn. [...]).

W dniu 6 października 1982 r. obrońca podejrzanego J. I. – adw. J. Ł. złożył wniosek o uchylenie aresztu motywując go stanem zdrowia podejrzanego oraz jego młodym wiekiem.

Postanowieniem z 11 października 1982 r. prokurator Marynarki Wojennej w G. nie uwzględnił wniosku obrońcy podejrzanego i areszt tymczasowy względem J. I. utrzymał w mocy.

Postanowienie to zażaleniem z 15 października 1982 r. zaskarżył adw. J. Ł.

Postanowieniem Zastępcy Naczelnego Prokuratora Wojskowego z 10 listopada 1982 r., sygn. akt [...], uwzględniono zażalenie obrońcy podejrzanego J. I. i uchylono środek zapobiegawczy – areszt tymczasowy stosowany od 22 września 1982 r. względem J. I. (k. 1004-1005 akt o sygn. [...]).

W akcie oskarżenia, który został przekazany do Sądu Marynarki Wojennej w G. 26 listopada 1982 r., J. I. został oskarżony o to, że:

1. w dniu 6 września 1982 r. około godz. 21:00 w G1. w mieszkaniu na ul. [...] używając maszyny do pisania, po opracowaniu tekstu, wydrukował około 9 sztuk ulotek zawierających wiadomości nieprawdziwe mogące wywołać niepokój publiczny, a zaczynających się od słów „Uczniowie: Dnia 9 września...” i kończących się słowami „...powinni zostać w naszej świadomości Młodzież” i następnie ulotki te rozpowszechniał w dniach 7 i 8 września 1982 r. w szczególności na terenie T. w G1., tj. o przestępstwo z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym;
2. do dnia 09 września 1982 r. posiadał w mieszkaniu w G1. przy ul. [...] bez wymaganego zezwolenia radiowy aparat nadawczy, który samodzielnie wykonał po rozpoczęciu nauki w T. w G1., tj. o przestępstwo z art. 287 k.k. (k. 828-831v akt o sygn. [...]).

W dniach 17 grudnia 1982 r. oraz 6 stycznia 1983 r. odbyła się rozprawa przed Sądem Marynarki Wojennej w G., w sprawie o sygn. akt [...]. Przewodniczącym składu orzekającego był por. X.3 Y.3, sędziami: ppor. X. Y. oraz kap. X.4 Y.4 W charakterze oskarżyciela występował prokurator wojskowy kpt. X.2 Y.2 Oskarżony J. I. występował z obrońcą z wyboru - adw. J. Ł. Prokurator wnosił o

wymierzenie oskarżonemu za czyn pierwszy kary 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat. Za czyn opisany w punkcie drugim aktu oskarżenia, kary 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat. W miejsce kar jednostkowych prokurator wniósł o wymierzenie kary łącznej 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat.

Wyrok w sprawie o sygn. akt [...], został ogłoszony 6 stycznia 1983 r. (k. 742v - 747 akt o sygn. [...]).

Sąd kierując się przepisami art. 4 § 1, 357, 360 § 1, 3661 § 1, 372 §1, 590 § 1 k.p.k. oraz art. 1 ust. 1 pkt 9 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o przekazaniu do właściwości sądów wojskowych spraw o niektóre przestępstwa oraz o zmianie ustroju sądów wojskowych i wojskowych jednostek organizacyjnych Prokuratury Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w czasie obowiązywania stanu wojennego, na podstawie art. 26 § 1 k.k. w zw. z art. 11 pkt 2 k.p.k., umorzył postępowanie karne wobec oskarżonego J. I. o czyny opisane w pkt a i b aktu oskarżenia. Kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Wyrok ten został utrzymany w mocy przez Sąd Najwyższy w Izbie Wojskowej, wyrokiem z 11 marca 1983 r., sygn. akt Rw.110/83 (k. 844-845 akt o sygn. [...]).

W dniu 8 czerwca 1993 r. Naczelny Prokurator Wojskowy złożył rewizję nadzwyczajną od wyroku Sądu Marynarki Wojennej w G. z 6 stycznia 1983 r. sygn. akt Sm.W.227/82 utrzymanego w mocy przez Sąd Najwyższy w Izbie Wojskowej, wyrokiem z 11 marca 1983 r., sygn. akt Rw.110/83 i wniósł w niej o uniewinnienie J. I. (k. 182v-183v akt o sygn. [...]).

Wyrokiem z 7 września 1993 r., sygn. akt WRN 77/93, Sąd Najwyższy w Izbie Wojskowej, zmienił zaskarżony wyrok i uniewinnił J. I. od popełnienia przypisanych mu czynów (k. 847-848 akt o sygn. [...]).

Powyższy stan faktyczny Sąd Najwyższy ustalił na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy o sygn. [...].

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sędzia w stanie spoczynku X. Y. nie popełnił zarzucanych mu zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z 18

grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (dalej – „ustawa”) i dlatego wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej nie został uwzględniony.

Ad zarzutu I.

Sąd Marynarki Wojennej w G., z udziałem sędziego X. Y., nie uwzględnił zażalenia na zastosowany przez prokuratora areszt tymczasowy wobec J. I., co nie stanowiło zbrodni sądowej ani kwalifikowanego bezprawia. Sąd mógł uznać, że nie było podstaw do uchylenia tymczasowego aresztowania. Przede wszystkim dlatego, że zebrany materiał dowodowy dawał podstawy do przedstawienia zatrzymanemu zarzutów popełnienia czynów. Sąd mógł też podzielić dalsze uzasadnienie tymczasowego aresztowania, że stopień społecznego niebezpieczeństwa czynów był znaczny. Sąd mógł się mylić co do stopnia społecznego niebezpieczeństwa czynu. Jest to istotna przesłanka (podstawa) przestępstwa, która nie miała jednak definicji w ustawie karnej i jej ocena mogła być w dużym stopniu indywidualna, jako wypadkowa wielu okoliczności przedmiotowych i podmiotowych.

Decydować mogło zachowanie aresztowanego i okoliczności popełnienia zarzucanych czynów w sytuacji stanu wojennego.

Nie można stwierdzić, iżby sędzia X. Y. i Sąd z jego udziałem orzekali „szablonowo” w sprawie J. I., czyli realizując celowe i kierunkowe prześladowanie, a tym bardziej „poważne” w rozumieniu art. 3 ustawy, z powodu przynależności aresztowanego do określonej grupy politycznej.

Przedstawiony wraz z wnioskiem materiał uprawnia przeciwną ocenę.

We wniosku o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej i w jego uzasadnieniu brak jest informacji o dalszym biegu sprawy J. I.

Otóż Sąd Marynarki Wojennej w G. wyrokiem z 6 stycznia 1983 r., w składzie którego był sędzia X. Y., umorzył postępowanie wobec J. I. za czyny opisane w akcie oskarżenia na podstawie art. 26 § 1 k.k. w zw. z art. 11 pkt 2 k.p.k. wobec znikomego stopnia społecznego niebezpieczeństwa czynu (k. 715 akt sprawy). Spotkało się to z rewizją prokuratora w kierunku uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do rozpoznania. Sąd Najwyższy wyrokiem z 11 marca 1983 r., Rw. 110/83 nie uwzględnił rewizji i zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Już w tym miejscu uprawnione jest stwierdzenie, że orzekanie w tej sprawie przez Sąd Marynarki Wojennej w G., w składzie którego był sędzia X. Y., nie może być kwalifikowane jako zbrodnia komunistyczna stanowiąca zbrodnię przeciwko ludzkości.

Oceny tej nie zmieniają zarzuty naruszenia prawa materialnego, gdyż nie ma podstaw do stwierdzenia, że sędzia X. Y. popełnił przestępstwa zarzucane mu we wniosku.

Takiego twierdzenia nie można wyprowadzić z uwzględnienia rewizji nadzwyczajnej przez Sąd Najwyższy, który wyrokiem z 7 września 1993 r., WRN 77/93, zmienił wyrok Sądu Marynarki Wojennej w G. z 6 stycznia 1983 r. i uniewinnił J. I. Z uzasadnienia uniewinnienia wynika, iż ulotki nie zawierały wiadomości fałszywych a po drugie, realnie i obiektywnie nie mogły wywołać niepokoju publicznego bądź rozruchów, w gruncie rzeczy była to krytyka ówczesnego stanu rzeczy i nic poza tym (k. 848 akt o sygn. [...]).

Wskazana podstawa uniewinnienia J. I. uzasadnia stwierdzenie, że sędzia X. Y. mógł być w błędzie co do wykładni i stosowania prawa materialnego. Nie wykracza to ponad zakres analizy potrzebny do oceny zarzutu wniosku, jako że dla oceny przez Sąd Najwyższy w obecnej sprawie konieczny jest szerszy jej ogląd ze względu na zarzut zbrodni komunistycznej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości, gdyż dalsza ocena zachowania sędziego X. Y. w sprawie J. I. potwierdza, że sędzia nie popełnił zarzucanej mu zbrodni, ani tym bardziej zbrodni sądowej.

Błąd sędziego znosi odpowiedzialność karną sędziego za wydany wyrok w sprawie J. I. Decyduje o tym nowa regulacja z art. 107 § 3 pkt 1 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych i jego wiążąca wykładnia przyjętą w uchwale pełnego składu Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego z 19 września 2023 r., sygn. akt II ZZP 2/22. Znaczenie nowej regulacji Sąd Najwyższy przedstawił i wyjaśnił w podobnej sprawie przeciwko sędziemu X. Y. w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2025 r., sygn. akt I ZI 11/25.

W szczególności podkreślono to, iż „błąd w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej lub w zakresie ustalenia stanu faktycznego czy też oceny dowodów, jeżeli nie stanowi rażącej i oczywistej

obrazy przepisów prawa, jako zachowanie mieszczące się w istocie sprawowania wymiaru sprawiedliwości (zwłaszcza w modelu dwuinstancyjnego postępowania uzupełnionego o instytucje nadzwyczajnych środków zaskarżenia) i przez to legalne, nie może być podstawą do pociągnięcia członka składu orzekającego do odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej (arg. ex. art. 107 § 1 pkt 1 - 3 u.s.p.). Jak też wskazano w tej uchwale (pkt I lit. b), jeżeli zachowanie sędziego, które wyczerpuje znamiona typu deliktu dyscyplinarnego określonego w art. 107 § 1 u.s.p., dotyczy błędu w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej lub w zakresie ustalenia stanu faktycznego czy też oceny dowodów, to nie stanowi ono przewinienia dyscyplinarnego (art. 107 § 3 pkt 1 u.s.p.) i nie może jednocześnie stanowić przestępstwa (por. pkt I lit. a i lit. b uchwały pełnego składu Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2023 r., sygn. akt II ZZP 2/22).

Jednocześnie Sąd Najwyższy, w pkt I lit. c powołanej uchwały stwierdził, że cyt. „Brak odpowiedzialności dyscyplinarnej, jak i będący tego konsekwencją brak ewentualnej odpowiedzialności karnej, o jakich mowa w pkt I lit. a i lit. b, nie obejmuje sytuacji wyjątkowych, w których w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości dochodzi do popełnienia przez sędziego w trakcie orzekania tzw. zbrodni sądowej, czyli czynu sprowadzającego się do umyślnego, w formie zamiaru bezpośredniego, zachowania polegającego na wymierzeniu przez niego (sąd z nim w składzie) kary w postępowaniu prowadzonym z naruszeniem fundamentalnych, powszechnie uznanych zasad normujących postępowanie karne, jak również kardynalnych zasad określających podstawy pociągnięcia człowieka do odpowiedzialności karnej; sędzia dopuścił się innego przestępstwa (np. przekupstwo, sfałszowanie dokumentu, zmuszenie do określonego zachowania); sędzia podejmuje w złej wierze działania, dla których sprawowanie wymiaru sprawiedliwości ma stanowić jedynie pozorne uzasadnienie; sędzia w sposób arbitralny i pozbawiony jakichkolwiek podstaw faktycznych i prawnych odmawia udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości”. Także w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 lipca 2021 r., w sprawie C-791/19 Komisja Europejska przeciwko Polsce (system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów) przyjęto, że wyłączenie gwarancji wynikających z zasady niezawisłości

sędziowskiej nie dotyczy „poważnych i całkowicie niewybaczalnych zachowań ze strony sędziów, polegających na przykład na celowym i wynikającym ze złej wiary lub z wyjątkowo poważnych i rażących zaniedbań pogwałceniu przepisów prawa krajowego i prawa Unii, których przestrzeganie mają zapewnić, lub na arbitralnym szafowaniu wyroków lub odmowie wymiaru sprawiedliwości, podczas gdy jako depozytariusze funkcji orzeczniczych mają za zadanie orzekać w sporach poddawanych im pod rozstrzygnięcie przez jednostki” (por. pkt 137 tego wyroku)”.

Ad. zarzutu II.

Czyn zarzucany sędziemu X. Y. w punkcie II wniosku także nie był zbrodnią komunistyczną stanowiącą zbrodnię przeciwko ludzkości (art. 2 i 3 ustawy).

Wnioskodawca za podstawę twierdzenia o negatywnej (zbrodniczej) działalności sędziego zdaje się przyjmować rewizję nadzwyczajną i uniewinnienie Z. L. wyrokiem Sądu Najwyższego z 14 stycznia 1994 r., WRN 227/93 za przypisane mu przez Sąd Marynarki Wojennej w G. wyrokiem z 29 października 1982 r. czyny z art. 46 ust. 1, art. 48 ust. 3 dekretu z 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym w zbiegu z art. 270 § 1 k.k.

Uniewinnienie skazanego Z. L. nie jest równoznaczne z popełnieniem przez sędziego X. Y. zarzucanej mu zbrodni.

Również w tym wypadku znaczenie mają fakty, które wynikają z akt sprawy, a które pomija wniosek o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej.

Wnioskodawca nie zarzuca naruszenia prawa procesowego w postępowaniu zakończonym wyrokiem Sądu Marynarki Wojennej w G. z 29 października 1982 r., skazującym Z. L. Postępowanie oparte było na ustawie procesowej oraz obowiązującym prawie materialnym (k.p.k., k.k., dekret z 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym). Z. L. miał adwokata z urzędu (k. 118/2). Sporządzona została opinia przez biegłych psychiatrów, co zostało uwzględnione w wyroku.

Uniewinnienie Z. L. przez Sąd Najwyższy wyrokiem z 14 stycznia 1994 r., za czyny z art. 48 ust. 3 dekretu o stanie wojennym i art. 270 § 1 k.k., wskazuje jedynie na błąd co do wykładni i stosowania tych przepisów prawa przez Sąd Marynarki Wojennej w G. Błąd ten obejmuje też czyn z art. 46 ust. 1 dekretu, skoro Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku uniewinniającego wprost stwierdził, iż

„działalność związkowa nie była społecznie niebezpieczna, lecz zasługiwała na uznanie”.

Wyżej wskazano (Ad. zarzutu I.), że błąd (nawet nieusprawiedliwiony) nie jest podstawą odpowiedzialności karnej sędziego i norma ta jako względniejsza odnosi się do oceny zachowania sędziego X. Y. (art. 4 § 1 k.k.), co również potwierdziła uchwała pełnego składu Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego z 19 września 2023 r., sygn. akt II ZZP 2/22.

Błąd sądu lub sędziego powinien być eliminowany przez sąd kolejnej instancji. Jednak skazany Z. L. nie wniósł apelacji od wyroku Sądu Marynarki Wojennej w G. z 29 października 1982 r.

Nie ma też podstaw do stwierdzenia działania intencjonalnego lub instrumentalnego stosowania prawa przez sędziego X. Y. w celu prześladowania Z. L., a tym bardziej podstaw do ustalenia „zbrodni sądowej”.

Sędziowie stosowali obowiązujące prawo, o którym decydował ustrój społeczno - polityczny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (art. 1 i nast. Konstytucji PRL z 1952 r.).

Z tej perspektywy sędziowie oceniali społeczne niebezpieczeństwo czynów zabronionych, które mogło mieć inne znaczenie w stanie wojennym i inne po zmianie ustrojowej w Polsce.

Jednak niezgodność dekretu o stanie wojennym z Konstytucją PRL (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 16 marca 2011 r., K 35/08) nie oznaczała wstecznego podważenia (unieważnienia) porządku prawnego obowiązującego w stanie wojennym.

W sprawie Z. L. Sąd Marynarki Wojennej w G. nie stosował prawa instrumentalnie celem prześladowania oskarżonego i skazanego. Przeciwnie, z uzasadnienia wyroku Sądu z 29 października 1982 r. wynika, iż sędziowie mieli na uwadze sytuację rodzinną Z. L. oraz jego stan zdrowia, co zdecydowało o wymierzeniu kary pozbawienia wolności (1 roku) w dolnych granicach wymiaru kary. Skazany nie zaskarżył wyroku do Sądu drugiej instancji.

Krótko po wyroku z 29 października 1982 r., Sąd Marynarki Wojennej w G. z udziałem sędziego ppor. X. Y. 5 stycznia 1983 r. zaopiniował pozytywnie prośbę o ułaskawienie skazanego Z. L. (k. 151-152 akt o sygn. [...]). Rada Państwa uchwałą

z 8 marca 1983 r. skorzystała z prawa łaski przez warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności z wyznaczeniem okresu próby jednego roku.

Sąd Marynarki Wojennej w G. postanowieniem z 20 kwietnia 1994 r., w składzie, w którym zasiadał sędzia X. Y., zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Z. L. odszkodowanie za niesłuszne skazanie i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę.

Podkreśla się te kwestie, albowiem ujęcie holistyczne, uzasadnia stwierdzenie, że przy istniejącej ciągłości Państwa, zachowanie sędziego X. Y. i Sądu Marynarki Wojennej w G. wobec Z. L. nie miało cech zbrodni przeciwko ludzkości (art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu).

Zbrodnią przeciwko ludzkości są w szczególności zbrodnie ludobójstwa w rozumieniu Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa z 1948 r., a także inne poważne prześladowania z powodu przynależności osób prześladowanych do określonej grupy narodowościowej, politycznej, społecznej, rasowej lub religijnej, jeżeli były dokonywane przez funkcjonariuszy publicznych albo przez nich inspirowane lub tolerowane.

Stosowanie prawa przez sędziego X. Y. w sprawie Z. L., nie może być uznane jako popełnienie zbrodni komunistycznej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości.

Kierując się powyższymi motywami Sąd Najwyższy rozstrzygnął jak w uchwale.

[M. T.]